

PÄÄKIRJOITUS

Taneli Hiltunen

Rajoja, rajaseutuja ja -aitoja pitkällä 1800-luvulla

 rajat, valtiotyö, ulkopolitiikka, historiallinen empatia

Numeron vierailleva päätoimittaja on jatko-opiskelija Taneli Hiltunen (Turun yliopisto, thhilt@utu.fi).

Jälleen on lopuillaan hyvin poikkeuksellinen vuosi – sikälikin, että 1800-luvun tutkimuksen verkoston vuosikonferenssia ei pystytty järjestämään koronatilanteen vuoksi. Aikakauden tutkimuksessa ei kuitenkaan ole vietetty hiljaiseloa, joten *Ennen ja nyt* -lehden perinteinen pitkään 1800-lukuun keskittyvä numero muotoutui olosuhteista huolimatta kelpo lukupaketiksi.

Sami Pekola selvittää vertaisarvioidussa artikkelissaan ”Länsirajan rakentaminen ja ylittäminen vuodesta 1809”, miten Suomen ja Ruotsin välistä pohjoista maarajaa rakennettiin Suomen sodan jälkeisessä tilanteessa tietoisella toiminnalla alueelle, joka oli aiemmin ollut jakamaton. Aiemman tutkimuksen ja oikeudellisen lähdeaineiston avulla muodostuu kuva länsirajan rakentamisesta Suomen autonomian ajalla. Koska työtä tehtiin paikallisväestöistä riippumatta, seuraukset saattoivat olla kauaskantoisia. Silti rajaseudun elämänmuodon rajattomuuskin huomioitiin Pekolan mukaan osittain.

Myös Carlos Idrobon artikkelissa ”Countryside Borderscapes in Finland” on kyse rajoista, mutta näkökulma on taiteellinen ja laajemminkin kulttuurinen. Keskiössä on riukuaita, joka fragmentoi maaseudun visuaalisesti ja juridisesti 1800-luvulla. Riukuaita myös ikuistui suomalaisen kultakauden taiteeseen ja vaikuttaa Idrobon mukaan siihen, miten luemme ja koemme aikakauden maisemamaalauksia ja -piirroksia sekä myöhempiä valokuvia.

Kristiina Kalleisen näkökulmassa ”Valtiotyöstä valtioamuun: ajanjakso 1809–1863 suomalaisessa historiantutkimuksessa” on puolestaan kriittisessä tarkastelussa näkemys, jonka mukaan Suomen suuriruhtinaskunnassa elettiin vuoden 1863 valtiopäiviin asti passiivista staattisuuden aikaa. Kalleinen antaa lukuisia esimerkkejä, jotka kyseenalaistavat tämän kansalliseen historiankirjoitukseen vahvasti liittyvän tulkinnan. Samalla hän argumentoi sen puolesta, että pohja myöhemmille uudistuksille luotiin niinä vuosikymmeninä, jotka ovat jääneet vähemmälle tutkimukselle.

Sami Pekolan kirja-arviossa valokeilassa on Suomen-tutkijan, professorin ja diplomaatin Krister Wahlbäckin (1937–2013) *Jättiläisen henkäys. Suomen kysymys Ruotsin politiikassa 1809–2009*. Se valottaa Ruotsin suhtautumisessa Suomeen tapahtuneita muutoksia – pääpainon ollessa Suomen itsenäisyyden ajassa. Pekola kehuu Wahlbäckin suurteosta mm. siitä, että selville käy hyvin Ruotsin Suomeen aseoitumisen pitkä linja sekä myös sellaiset suoraan Suomeen liittymättömät tekijät, joilla on voinut olla vaikutusta siihen. *Jättiläisen henkäys* julkaistiin alun perin 2011, ja uutta ajankohtaisuutta se on saanut viimevuotisesta suomennoksesta.

Mukana on myös Mikkelissä vanhassa koulurakennuksessa toimivaan Sodan ja rauhan keskus Muistiin liittyvä esittely. Siinä Riku Kauhanen arvioi perinteisistä museoista poikkeavan keskuksen yksittäisten tilojen ja kokonaisuuden toimivuutta. Historiallinen empatia on viime aikoina noussut tärkeään rooliin sotakokemusten avaamisessa, ja Kauhasen mukaan Muistin toteuttamista ohjanneet arvot – inhimillisuus, ymmärrys ja tieteellisyys – ovat kaikki kokonaisuudessa läsnä onnistuneesti. Tällöin ollaan vahvasti uuden sotahistorian äärellä, ja Muistissa kävijä voikin tuntea ”sodan kosketuksen”.

Antoisia lukuhetkiä pitkällä 1800-luvulla ja muiden ajankohtaisten historiallisten aiheiden parissa!